

TAŞIMALI İLKÖĞRETİM UYGULAMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Adnan KÜÇÜKOĞLU*
Kadriye KÜÇÜKOĞLU**

Özet

Bu araştırmada, taşımali eğitim uygulaması incelenmiş ve sistemin sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Erzurum ilinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin görüşüne başvurulmuştur. Bunun için her iki meslek grubuna yönelik olarak standart bir anket formu hazırlanmıştır. İlgili anket formu öğretmen ve yöneticilere uygulanmıştır.

Araştırmanın problemi; öğretmenlerin ve yöneticilerin taşımali eğitim sistemi ile ilgili görüşlerini tespit etmek ve böylece taşımali eğitim uygulamasının sorunlarını belirlemeye yöneliktir.

A Study On The Transported System In Elementary Education

Abstract

In this study, the activity of transporting education has been studied and its problems have been tried to be found out. For that reason it has been applied to the point of views of the teachers and directors in change of Erzurum. So a standart inquiry has been prepared about these two groups. And the inquiry has been applied to the teacher and directors.

Two problem of this study; it has been tried to understand the point of views of teacher and directors about the problems the transporting education.

Problem Durumu

Temel eğitim bireylerin yaşamlarında yüz yüze geldiği bireysel ve sosyal sorunların üstesinden gelmesinde ona yardımcı olan bir süreçtir. Onun vasıtasıyla toplumsal değerlere, yasalara daha kolay uyum sağlayan, topluma üretken bir insan olarak katılan bireyler yetişir. Bu nedenle yetiştirme süresi toplumdan topluma değişiklik gösterir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. Maddesinde kimsenin eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılmayacağı, ilköğretimin kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla bu eğitim-öğretim imkanlarından yoksun olan, okulu bulunmayan nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağındaki çocuklar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda bulunan öğrencilerin daha kaliteli eğitim-öğretim imkanlarına kavuşturulması; eğitimde fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanması bunun yanında sekiz yıllık ilköğretim uygulamasının

* Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bil. Böl.

** Erzurum M.E.Müd.

yaygınlaştırılması için yeni birtakım çözüm yollarının geliştirilmesi zorunluluk olarak algılanmaktadır.

Bu konuda eğitimcilerin görüşleri şöyledir: Varış'a göre nüfus yönünden bir ilkokulu besleyemeyecek yerleşim birimlerinin çokluğu, eğitim olanaklarının onlara götürülmesinde güçlüğü yol açtığı için, sorun; yolu bulunan köylerde köy çocuklarının merkezi bir yerde kurulacak okula yada civardaki fabrika personelinin çocukları için açılmış yada açılacak okullara otobüslerle taşınarak çözümlenebilir (Varış.1988. s.268).

Türkoğlu'da Fransa'da sorunun otobüslerle toplama sistemiyle çözümlendiğini belirtmektedir (Türkoğlu.1984.s.65). Bunun yanı sıra ABD, Yeni Zelanda, Avustralya gibi ülkelerde de taşımali eğitim uygulamalarına rastlanmaktadır.

Ülkemizde ise İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından eğitimde kalitenin artırılması, fırsat eşitliği ilkesinin sağlanabilmesi, birleştirilmiş sınıflar programı uygulayan ilkokullardaki öğrencileri bağımsız sınıflı okullara alınması amacıyla 1989-1990 öğretim yılının ikinci yarısından itibaren Kırıkkale ilinde 3 ve Kocaeli ilinde 2 merkezde olmak üzere "Taşımali İlköğretim Uygulaması" başlatılmasına karar verilmiştir (MEB 1994. s.12). Bu uygulamanın başarılı ve verimli görülmesi üzerine uygulamanın 1990-1991 öğretim yılından itibaren Antalya, Çankırı, Gaziantep, Konya, Van, Balıkesir illerinde de başlatılması için bakanlık onayı alınmıştır. Alınan sonuçlara dayanılarak Taşımali İlköğretim Uygulaması 1998-1999 öğretim yılında 75 ilde hayata geçirilmiştir.1998-1999 eğitim-öğretim yılında 80 ilden Tunceli, Siirt, Bingöl, Ağrı, Muş illeri hariç 75 ilde taşımali ilköğretim uygulanmış Şırnak ili dışındaki 74 ilde uygulamanın finansmanı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanmıştır. Şırnak ilindeki taşımali eğitimin finansmanı ise GAP İdaresi tarafından karşılanmaktadır (MEB 2001 s.45).

Taşımali eğitim uygulaması ile 1998-1999'da ülke genelinde 810 ilçede 27.081 okuldan 235.762'si kız ve de 285.456'sı erkek olmak üzere toplam 521.218 öğrenci 5697 merkez okula taşınmıştır. Uygulama ile birlikte 11.234 okul tamamen kapatılmıştır. 2003-2004 öğretim yılında 28.493 yerleşim biriminden 647.921 öğrenci, 5.559 merkez okula 32.927 araçla taşınmıştır. Taşımali ilköğretim uygulamasının giderlerinde kullanılmak üzere, 79 il'e 204.094.061.254.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup bir öğrencinin dönemlik maliyeti 126 milyon TL'ye varmaktadır.Uygulamanın günlük maliyet ise 1.712.000 TL olmuştur. Yine aynı dönemde 79 il genelinde 567.353 öğrenciye öğle yemeği bedeli olarak 80.926.799.013.000 TL illere gönderilmiştir. 2004-2005 eğitim-öğretim yılında ise 80 il'de 29.245 yerleşim biriminden 669.487 öğrenci 5.651 merkez okula günü birlik taşınarak eğitim-öğretim yapılmaktadır Coğrafi bölgeler dikkate alındığında Karadeniz Bölgesi 190 ilçe ile taşımali ilköğretimin en çok uygulandığı bölge iken; Güney Doğu Anadolu Bölgesi 44 ilçe ile taşımali ilköğretimin en az uygulandığı bölge durumundadır (MEB 2006 http).

Erzurum ilinde yapılan bu çalışmada; şimdiye kadar yapılan uygulamalar ile ilgili sorunlar belirlenerek öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Böylelikle elde edilen bulguların alanla ilgili yapılacak çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmüştür.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı: Milli Eğitim Bakanlığı'nca 1989-1999 öğretim yılının ikinci yarısından itibaren 5 merkezde deneme mahiyetinde uygulamaya başlatılan, halen 80 ilde uygulanmakta olan "Taşımali İlköğretim Uygulaması" çalışmalarının durumu ve sorunlarını tespit ederek bazı çözüm önerileri getirebilmektir.

Bu amaçla aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- 1-Taşımali İlköğretim Uygulamasının sekiz yıllık ilköğretimin yaygınlaştırılmasına etkisi var mıdır?
- 2-Taşımali İlköğretim Uygulamasının öğrenci başarısına etkisi var mıdır?
- 3-Taşımali İlköğretim Uygulamasının birleştirilmiş sınıf uygulamasına etkisi nedir?
- 4-Merkez okulun (taşımali yapılan okul) fiziki donanımından kaynaklanan sorunları nelerdir?
- 5-Taşımali İlköğretim Uygulamasının finansman ve ekonomik sorunları nelerdir?
- 6-Taşımali sırasında meydana gelen problemler nelerdir?
- 7-Taşımali İlköğretim Uygulamasının neden olduğu psikolojik ve fizyolojik sorunların ortaya çıkmasında etkisi var mıdır?

Önem

Bu araştırmanın bulgularının taşımali ilköğretimin sorunları ve uygulanabilirliği konusunun tartışılarak geliştirilmesine ve uygulamanın yaygınlaştırılması ile ilgili kararların verilmesinde yardımcı olabileceği umulmaktadır. Araştırma; uygulamaya ilişkin tepkilerin daha da arttığı ve kademeli olarak geriye dönüşün başlatıldığı bir zamanda yapıldığından ayrı bir önem taşımaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada uygulanmakta olan taşımali eğitimin durumu; Erzurum ilindeki uygulamaların verimliliği ve sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm yolları getirmesi düşünüldüğünden tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın genel evrenini Erzurum ilinde taşımali ilköğretim uygulaması yapılan okulların öğretmen ve yöneticileri olup çalışma örneklemini olarak ise taşımali eğitimin yoğunluğu ve ulaşılabilirliği dikkate alınarak Aşkale ilçesi taşımali ilköğretim uygulamasına giren okulların öğretmen ve yöneticileri olarak tespit edilmiştir.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Bu araştırmanın verileri anket yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda toplanan verilerin işlenmesi bilgi-işlem yöntemleri kullanılmıştır. Sorulan sorular farklı sayıdaki seçeneğe ayrılmış, ayrıca ilgili maddeler altına “Varsa başka” şeklinde seçenekler eklenerek görüşler alınmıştır. Ön uygulama sonucunda işlemediği düşünülen maddeler üzerinde değişiklikler yapılmış ve uzman görüşü alınarak ölçme aracına son hali verilmiştir.

Bilgi-işlem ortamında yapılan çözümlenmelerde SPSS istatistik paket programından faydalanılmıştır.

BULGULAR

A- Kişisel Bilgiler

Bu bölümde ankete katılan kişilerin cinsiyetleri, görevleri ve kıdemleri özet tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo: 1

Cinsiyet	f	%	Görev	f	%
----------	---	---	-------	---	---

Kadın	30	36,1	Öğretmen	68	81,9
Erkek	53	63,9	Yönetici	15	18,1
Toplam	83	100,0	Toplam	83	100

Tablo: 2 Taşıma Yapılan Okulda Çalışma Süresi Ve Kıdem

	Taş.Okl.Çal.Sr		Kıdem	
	f	%	F	%
0-5 yıl arası	66	79,5	42	50,6
6-10 yıl arası	9	10,8	20	24,1
11-15 yıl arası	3	3,6	9	10,8
16+... yıl arası	2	2,4	12	14,5
Hiç çalışmayan	3	3,6	----	---
Toplam	83	100	83	100

B- Taşınmalı Eğitimin Öğretim Sürecine Etkilerine İlişkin Bulgular

Tablo:3 Taşınmalı Eğitimden Sonra Okullaşma Durumu

	f	%
Genel okullaşma oranı arttı	37	44.6
Kızların okullaşma oranı arttı	22	26.5
Yoksul aile çocuklarının okullaşması arttı	23	27.5
Engellilerin okullaşma oranı arttı	1	1.2
Toplam	83	100

Tablo-1'deki sonuçlar DPT'nin 1999 tarihli araştırmasında yer alan eğitim göstergeleri bölümünde belirtilen Erzurum ili verileriyle paralellik göstermektedir (DPT 1999.s.33). Engellilerde okullaşma arttı diyenlerin oranı ise %1.2 olarak tespit edilmiştir.

Tablo:4 Taşınmalı Eğitimin Genel Başarı Düzeyine Etkisi

	f	%
Başarı düzeyi yükseldi	29	34.9
Başarı düzeyi düştü	28	33.7
Başarı düzeyi değişmedi	26	31.3
Toplam	83	100

Tablo-4 de taşınmalı eğitimin genel başarı düzeyine etkisi görülmektedir. İlginç ve önemli olan ilköğretimin kalitesini arttırmak amacıyla başlatılan taşınmalı ilköğretim uygulamasıyla ilgili olarak ankete katılanların % 65'i bu uygulamanın başarı düzeyini arttırmadığı yönünde görüş bildirmiş olmalarıdır.

Tablo: 5 Taşınmalı Eğitimin Sınıf Başarısına Etkisi

	f	%
Öğrenci sayısı azaldı	6	7,2
Öğrenci sayısı arttı	75	90.4

Öğrenci sayısı değişmedi	2	2,4
Toplam	83	100,0

Ankete katılanlardan 75 kişi %90.4 oranla taşınmalı ilköğretim uygulamasının sınıf mevcudunu arttırdığı Tablo-5'den anlaşılmaktadır. Bu taşınmalı eğitimin öntünde çözüm bekleyen en büyük sorunlardan biri durumundadır.

Tablo: 6 Taşınmalı Eğitimin Okul Yönetimine Etkisi

	f	%
Okulun yönetimi güçleşti	45	54,2
Okulun yönetiminde bir farklılaşma olmadı	16	19,3
Yönetici-öğretmen-veli işbirliği arttı	10	12,0
Öğretmen-veli diyalogu azaldı	12	14,5
Toplam	83	100,0

Tablo-6 'da taşınmalı eğitimin okul yönetimine etkisi araştırılmıştır. Ankete katılanların yarısından fazlası-%54.2'si taşınmalı eğitimin okul yönetimini güçleştirdiği görüşündedir. Yine %14.5'i uygulama ile öğretmen-veli diyalogunun azaldığı belirtilmiştir. Bu ise öğrenci başarısını etkileyen bir olumsuzluktur.

C- Taşınmalı Eğitimin Maliyetine İlişkin Bulgular

Tablo: 7 Taşınmalı Eğitimin Finansmanı

	f	%
Taşınmalı ilköğretime ayrılan ödenek yeterlidir	40	48,2
Taşınmalı ilköğretime ayrılan ödenek yetersizdir	30	36,1
Taşınmalı ilköğretim gereğinden fazladır	13	15,7
Taşınmalı ilköğretim eğitimin maliyetini azaltmıştır	16	19,2
Taşınmalı ilköğretim eğitimin maliyetini artırmıştır	56	67,5
Taşınmalı ilköğretim velilere ek yük getirmiştir	11	13,3

Taşınmalı ilköğretimin finansmanı daimi çözüm bekleyen bir sorun durumundadır.

D- Taşınmalı Eğitim Uygulamasının Temel Eğitime Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo:8 Taşınmalı eğitimin İlköğretimin Yaygınlaştırılmasına Etkisi

	f	%
Önemli oranda etkili olmuştur	35	42,2
Kısmen etkili olmuştur	37	44,6
Etkili olmamıştır	11	12,2
Toplam	83	100

Tablo:9 Taşımali Eğitimin Birleştirilmiş Sınıflara Etkisi

	f	%
Birleştirilmiş sınıf sayısı azaldı	51	61,5
Birleştirilmiş sınıf sayısı arttı	5	6,0
Birleştirilmiş sınıf sayısı değişmedi	27	32,5
Toplam	83	100

Tablo-9'da Uygulama sonrasında birleştirilmiş sınıf sayısı azaldı diyenlerin oranı %61.5'dir. Birleştirilmiş sınıf sayısı arttı diye görüş bildirenlerin oranı ise %6.0'dır. %32.5'ide birleştirilmiş sınıf sayısı değişmedi diye görüş bildirmiştir.

E- Taşıma İşlemine İlişkin Bulgular

Tablo:10 Taşımali Eğitime İlişkin Başlıca Sorunlar

	f	%
Öğrenciler taşınırken çok yorulması	13	15,7
Araçların taşımaya uygun olmaması	13	15,7
Şoförlerin öğrencilerle gerekli iletişimi kuramaması	13	15,7
Kış şartları ve yolların sürekli bozuk olması	27	32,5
Araçlarda bir rehberin bulunmaması	17	20,5
Öğle paydosunda çocukların başıboş bırakılması	13	15,7
Merkez okulun yetersiz olması	31	37,3
Taşıma konusunda okul yönetiminin görüşünün alınmaması	17	20,5
Taşıma konusunda öğretmenlerin görüşün alınmaması	22	26,5
Devletçe öğleyn okulda yemek verilmemesi	23	27,7
Taşınan öğrencilerin okula uyum sağlayamaması	32	38,6
Çocukların araçlarda ayakta yolculuk yapması	6	7,2
Taşıma sırasında ortaya bazı fizyolojik sorunların çıkması	17	20,5
Taşıma sırasında trafik kazalarının meydana gelmesi	5	6,0
Ayrılan ödeneğin yetersiz olması	19	22,9
Velilere ek masraf getirmesi	8	9,0
Ödeneğin akılcı kullanılamaması	52	67,7

Taşımali eğitimin velilere ek yük getirmesi, çocukların ayakta yolculuk yapması ve taşıma sırasında bazı kazaların meydana gelmesi sorunlar listesinde yer almaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç

- 1-Taşımalı eğitim uygulaması genel okullaşma oranını arttırmıştır.
- 2-Taşımalı eğitim uygulamasının genel başarı düzeyini arttırdığı konusunda açık bulgular bulunamamıştır.
- 3-Taşımalı eğitim sonrası sınıflardaki mevcut öğrenci sayısı oldukça artmıştır.
- 4-Uygulama ile birlikte taşınan öğrenciler daha iyi fiziki donanıma kavuşmuşlardır.
- 5-Taşımalı eğitim uygulamasına dahil merkez okulların yönetim oldukça güçleşmişti, öğretmenlerin ders yükü artmıştır.
- 6-Taşınan öğrencilerin büyük bir kısmının öğle yemeği devlet tarafından karşılanamamaktadır.
- 7-Taşımalı eğitim sekiz yıllık eğitimin yaygınlaştırılmasında kısmen etkili olmuştur.
- 8-Taşımalı eğitim uygulaması birleştirilmiş sınıf uygulamasını azaltmıştır.
- 9-Taşımalı eğitim uygulaması henüz bariz bir başarı sağlayamadığı gibi öğretim süreci, finansman ve taşımadan kaynaklanan bir çok sorununu çözememiştir.

Öneriler

Yukarıda elde edilen bazı sonuçlar özetlenmiştir. Bu sonuçlar ışığında aşağıda taşımalı ilköğretim uygulamasının sorunlarının çözülmesine yönelik bir dizi öneri sunulmuştur:

- 1-Taşımalı ilköğretim uygulamasının akılcı ve verimli bir şekilde sürdürülebilmesi için yasal dayanaklarının sürekli güncellenmesi gerekir.
- 2-Taşımalı ilköğretim uygulamasından azami faydalanabilmek için; merkez okullara taşınan öğrencilerin okula uyumu ve psikolojik problemleriyle ilgilenecek rehberlik bürolarının açılması gerekmektedir.
- 3-Taşımalı eğitim uygulamasındaki merkez okullar yerine yatılı ilköğretim bölge okullarının sayısı artırılmalıdır.
- 4-Taşıma ihale komisyonlarının çok sıkı bir şekilde denetlenmesi gerekir.
- 5-Taşımada kullanılan araçların mevzuata ve trafik kurallarına uygunluğu sürekli kontrol altında tutulmalıdır.
- 6-Taşımada kullanılacak araç şoförlerinin seçiminde daha titiz davranılmalı ve onlara özellikle çocuklarla ilişkileri konusunda eğitim verilmelidir
- 7-Özellikle kış aylarında yolların sürekli açık bulundurulması için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- 8-Taşıma sırasında araçta bir yetişkinin veya rehberin bulundurulması ve araca yolcu alınmaması sağlanmalıdır.
- 9-Taşımalı ilköğretimin finansmanı için daimi kaynaklar bulunmalıdır.
- 10-Öğrencisi taşınan okulların araç ve gereci merkez okullara aktarılmalıdır.
- 11-Merkez okulların fiziki kapasitesi ve personel durumu iyileştirilmelidir.
- 12-Öğrencisinin taşınması nedeniyle kapanan okulların bulunduğu köylerde milli bayramlar gibi özel günlerin kutlanması ve öğretmen yerine köy halkına rehberlik edecek kişilerin bulundurulması için gereken tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adem, M. (1981) **Eğitim Planlaması**. II. Baskı. A.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi Yay. No:1 Ankara
- Balcı, A. (1995) **Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem Teknik ve İlkeler**. Ankara
- Büyükkaragöz, S ve Şahin, H. (1995) “**Taşımali İlköğretim Uygulamaları**” *Eğitim ve Bilim*. Cilt: 19, Sayı. 96, Ankara
- DİE. (1993) **Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim: 1990-1991**. Ankara
- DPT. (2000) **İller İtibariyle Çeşitli Göstergeler**. DPT Yayınları Ankara
- Erpolat, M.E. (1991) “**Taşımali İlköğretim Uygulaması**”, *Çağdaş Eğitim*. Sayı:166 Ankara
- Karasar, N. (1984) **Araştırmalarda Rapor Hazırlama** 4.Baskı Ankara
- Milli Eğitim Bakanlığı (1981) **X. Milli Eğitim Şurası: 23-26. 6. 1981**. Ankara
- MEB (1994) **Taşımali İlköğretim Yönergesi** (24.6.1994. tarih, 5959 sayı).Ankara
- MEB (1999) **Taşımali İlköğretim Rehberi**. Ankara.
- MEB (2001) **Taşımali İlköğretim**. Ankara.
- MEB İÖGM (2006. 02.15)) <http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=13>
- T.C. **İlköğretim ve Eğitim Kanunu** (5.1.1961 tarih, 222 sk.) *Resmi Gazete*. Sayı: 10705. 112.1.1961. (Mükerrer). Sayı: 18365 28.12.1983.Ankara
- Türkoğlu, A. (1984) **Türkiye ve Fransa’da Lise Programlarının Karşılıklı Olarak İncelenmesi**. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay.No.131.Ankara.
- Varış, F. (1988) **Eğitimde Program Geliştirme** A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:159 Ankara